॥ अथ वासिष्ठीहवनपद्धतिप्रारम्भः ॥

लक्ष्मीरमणाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ वासिष्ठीहवनपद्धतिः ॥ तत्रादौ प्रतिज्ञासङ्कल्पः ॥ विष्णु विंष्णुर्विष्णुः ॐ नमः परमात्मने श्रीपुराणपुरुषोत्तमाय श्रीपरमेश्वराज्ञया अद्य ब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमचरणे जंबूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे आर्यावर्तांतर्गतब्रह्मावर्तैकदेशे महाश्मशाने आनंदवने अविमु क्तवाराणसीक्षेत्रे गौरीमुखे त्रिकंटकविराजिते विक्रमशके बौद्धावतारे वर्तमाने यथानाम संवत्सरे अमुकायने महामांगल्यप्रदे मासोत्तमे मासे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकर्क्षे अमुकराशिस्थिते सूर्ये अमुकराशिस्थितेषु चंद्रभौमबुधगुरुशुक्रशनिषु शुभनामयोगे शुभकरणे एवं गुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यदिने सकलश्रुतिस्मृतिपुरा णोक्तफलप्राप्तिकामः अमुकगोत्रोत्पन्नः अमुकशर्माहं ममात्मनः सपुत्रबांधवस्य नवग्रहानुग्रह द्वारा ग्रहकृतराजकृतसर्वविधपीडानिवृत्तिपूर्वकनैरुज्यदीर्घायुःपुष्टिधनधान्यसमृद्ध्यर्थं नव ग्रहमखेन यक्ष्ये । इति संकल्पः ॥ १ ॥ अथ वरणम् ॥ पटमंडपादिकरणं तदभावेऽन्येनाच्छा

वा. इ.

॥ ३ ॥

दनम् । ततः स्वास्तिवाचनम् ॥ ॐ स्वस्तिनऽइन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषाविश्ववेदाः ॥
स्वस्तिनस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्तिनो बृहस्पतिर्दधातु ॥ १ ॥ पृषदश्वामरुतः पृश्निमा
तरः शुभं यावानो विदथेषु जग्मयः ॥ अग्निजिह्वामनवः सूरचक्षसो विश्वेनो देवाऽअवसा
गमन्निह ॥ २ ॥ भद्रंकर्णेभिः शृणुयामदेवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥ स्थिरैरंगैस्तुष्टुवाꣳस
स्तनूभिर्व्यशेमहि देवहितं यदायुः ॥ ३ शतमिन्नुशरदोऽअन्तिदेवा यत्रानश्चक्राजरसंतनूनाम् ॥
पुत्रासोयत्रपितरो भवन्ति मानोमध्यारीरिषतायुर्गन्तोः ॥ ४ ॥ अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदि
तिर्मातासपितासपुत्रः ॥ विश्वेदेवा अदितिः पञ्चजनाऽअदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ ५ ॥
दीर्घायुत्वायबलायवर्चसे सुप्रजास्त्वाय सहसा ॥ अथोजीवशरदश्शतम् ॥ ६ ॥ ॐ द्यौः
शान्तिरन्तरिक्षꣳशान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः ॥ वनस्पतयः शान्ति
र्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्वꣳशांतिः शान्तिरेव शान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥ सुशांतिर्भ
वतु ॥ ७ ॥ इति स्वस्तिवाचनम् ॥ २ ॥ अथ पुण्याहवाचनम् ॥ तत्रादौ ब्राह्मणकरे । शिवा

पद्ध.

॥ ३ ॥

आपः संतु । ब्राह्मणवचनम् । सौमनस्यमस्तु ॥ एवम् अक्षताः पांतु । मांगल्यमस्तु ॥ पुष्पाणि पांतु । श्रीरस्तु । तांबूलानि पांतु । ऐश्वर्यमस्तु । दक्षिणाः पांतु । आरोग्यमस्तु । दीर्घायुः शांतिः पुष्टिस्तुष्टिःश्रीर्यशोविद्याविनयोबहुपुत्रं बहुधनं चास्तु ॥ ३॥ यं कृत्वा सर्ववेदयज्ञक्रियारंभाः शोभनाः प्रवर्तंते तमहमोंकारमादिं कृत्वा ऋग्यजुःसामाथर्वणाशीर्वचनं बहृषिमतं समनुज्ञातं भवद्भिरनुज्ञातः पुण्यं पुण्याहं वाचयिष्ये ॥ वाच्यतामितिब्राह्मणवचनम् ॥ पुनः यजमानो ब्रूयात् । व्रतनियमतपस्स्वाध्यायक्रतुदमदानविशिष्टानां सर्वेषां ब्राह्मणानां मनः समाधीयताम् । ब्राह्मणाः—समाहितमनसःस्मः ॥ यजमानो ब्रूयात् । प्रसीदन्तु भवंतः । ब्राह्मणाः प्रसन्नाः स्म ॥ ४ ॥

ततो यजमानः । अवनिकृतजानुमण्डलः कमलमुकुलसदृशमंजलिं शिरस्याधाय दक्षिणेन पाणिना जलपूर्णं सुवर्णकलशं धारयित्वा भूमौ स्थापिते पात्रद्वये प्रथमपात्रे किंचिदुदकं पातयेत् । तत्र ब्राह्मणावदेयुः ॐ शांतिरस्तु । पुष्टिरस्तु । वृद्धिरस्तु । ऋद्धिरस्तु । अविघ्नमस्तु । आयुष्यमस्तु । आरोग्यमस्तु । शिवमस्तु । शिवं कर्मास्तु । कर्मसमृद्धिरस्तु । पुत्रसमृद्धिरस्तु । वेदसमृद्धि

रस्तु । शास्त्रसमृद्धिरस्तु । धनधान्यसमृद्धिरस्तु । इष्टसंपदस्तु । अरिष्टनिरसनमस्तु । यच्छ्रेयस्तदस्तु । ततः द्वितीयपात्रे पातयेत् । यत्पापमशुभमकल्याणं तद्दूरे प्रतिहतमस्तु । पुनः प्रथमपात्रे पातयेत् । उत्तरोत्तरकर्मण्याविघ्नमस्तु । उत्तरोत्तरमहरहरभिवृद्धिरस्तु । उत्तरोत्तराः क्रियाः शुभाः शोभनाः संपद्यंताम् । तिथिकरणमुहूर्तनक्षत्रग्रहलग्नाधिदेवताः प्रीयंताम् । तिथिकरणे सुमुहूर्ते सुनक्षत्रे सुग्रहे सुदैवते प्रीयेताम् । आग्निपुरोगा विश्वेदेवाः प्रीयंताम् । इंद्रपुरोगा मरुद्गणाः प्रीयंताम् । माहेश्वरीपुरोगा उमा मातरः प्रीयंताम् । वसिष्ठपुरोगा ऋषिगणाः प्रीयंताम् । अरुंधतीपुरोगा एकपत्न्यः प्रीयंताम् । ब्रह्मपुरोगाः सर्वे वेदाः प्रीयंताम् । विष्णुपुरोगाः सर्वे देवाः प्रीयंताम् । ऋषयश्छंदांस्याचार्या वेदा देवा यज्ञाश्च प्रीयंताम् । ब्रह्म च ब्राह्मणाश्च प्रीयंताम् । अम्बिकासरस्वत्यौ प्रीयेताम् । श्रद्धामेधे प्रीयेताम् । दुर्गापांचाल्यौ प्रीयंताम् । भगवती कात्यायनी प्रीयताम् । भगवती माहेश्वरी प्रीयताम् । भगवती ऋद्धिकरी प्रीयताम् । भगवती वृद्धिकरी प्रीयताम् । भगवती पुष्टिकरी प्रीयताम् ।

भगवती तुष्टिकरी प्रीयताम् । भगवन्तौ विघ्नविनायकौ प्रीयेताम् । सर्वाः कुलदेवताः प्रीयंताम् । सर्वाग्रामदेवताः प्रीयंताम् । सर्वा इष्टदेवताः प्रीयंताम् । पुनः द्वितीयपात्रे पातयेत् । हताश्च ब्रह्मद्विषः । हताश्च परीपंथिनः । हताश्च विघ्नकर्त्तारः । हताश्च विघ्नकराः । शत्रवः पराभवं यांतु । शाम्यंतु घोराणि । शाम्यन्तु पापानि । शाम्यन्त्वीतयः । पुनः प्रथमपात्रे पातयेत् । शुभानि वर्द्धंताम् । शिवा आपः संतु । शिवा ऋतवः सन्तु । शिवा अग्नयः संतु । शिवा आहुतयः संतु । शिवा वनस्पतयः सन्तु । शिवाआतिथयः सन्तु अहोरात्रे शिवे स्याताम् । निकामेनिकामेनः पर्जन्यो वर्षतु फलवत्यो न ओषधयः पच्यंताम् । योगक्षेमो नः कल्पताम् । शुक्रांगारकबुधबृहस्पतिशनैश्चरराहुकेतुसोमादित्यरूपाः सर्वे ग्रहाः प्रीयंताम् । भगवान्नारायणः प्रीयताम् । भगवान्पर्जन्यः प्रीयताम् । भगवान्स्वामीमहासेनः प्रीयताम् । पुरोनुक्यया यत्पुण्यं तदस्तु । याज्यया यत्पुण्यं तदस्तु । वषट्कारेण यत्पुण्यं तदस्तु । प्रातः सूर्योदये यत्पुण्यं तदस्तु ॥ ९॥ ततो यजमानः सुवर्णकलशं भूमौ निधाय प्रथमपात्रपतितजलेन शिरः संमृज्य

 सपरिवारगृहांश्चाभिषेचयेत् ॥ द्वितीयपात्रजलमेकांते पातयेत् ॥ ६ ॥ यजमानो ब्रूयात्
 ब्राह्मं पुण्यमहर्यच्च सृष्ट्युत्पादनकारकम् । वेदवृक्षोद्भवं पुण्यं तत्पुण्याहं ब्रुवंतु नः । भो ब्राह्मणाः
ममसपरिवारस्य गृहे पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु । (ब्राह्मणाः) ॐ पुण्याहम् ३ । पुनंतु मादे
वजनाः पुनंतु मनसाधियः । पुनंतु विश्वाभूतानि जातवेदः पुनीहिमा ॥ (यजमानः) पृथि
व्यामुद्धृतायांतु यत्कल्याणं पुराकृतम् । ऋषिभिः सिद्धगंधर्वैस्तत्कल्याणं ब्रुवंतु नः ॥
भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु (ब्राह्मणाः) ॐ कल्याणम् ३ ।
यथेमां वाचं कल्याणीमावदानिजनेभ्यः । ब्रह्मराजन्याभ्या ँ शूद्रायाचार्य्याय च स्वाय
चारणाय च ॥ प्रियो देवानां दक्षिणायै दातुरिह भूयासमयंमे कामः समृद्ध्यतामुपमादोनमतु ॥
(यजमानः) सामरस्य च या लक्ष्मीर्महालक्ष्म्यादिभिः कृता । संपूर्णासुप्रभावा च तां च ऋद्धिं
ब्रुवंतु नः । भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे ऋद्धिं भवंतो ब्रुवंतु ॥ (ब्राह्मणाः) ॐ ऋद्ध्यताम् ३ ।
सत्रस्य ऋद्धिरस्य गन्मज्योतिरमृताऽअभूम ॥ दिवं पृथिव्याऽअद्ध्यारुहामाविदामदेवान्त्स्व

ज्यौंतिः ॥ (यजमानः) । स्वस्त्यतुह्यविनाशाख्यानित्यं मंगलदायिनी । विनायकप्रिया नित्यं तां च स्वस्तिं ब्रुवंतु नः । भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे स्वस्तिं भवंतो ब्रुवंतु ॥ (ब्राह्मणाः) ॐ स्वस्ति २ । स्वस्तिनऽइंद्रो वृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषाविश्ववेदाः । स्वतिनस्तार्क्ष्यो ऽअरिष्टनेमिः स्वस्तिनो बृहस्पतिर्दधातु ॥ (यजमानः) समुद्रमथनाज्जाता जगदानंदकारिका ॥ हरिप्रिया च मांगल्या तां श्रियं च ब्रुवंतुनः ॥ भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे श्रीरस्त्विति भवंतो ब्रुवंतु । (ब्राह्मणाः) ॐ अस्तु श्रीः २ । श्रीश्चते लक्ष्मीश्च पत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाण सर्वंलोकम्मऽइषाण ॥ ततस्तिलकाशीर्वादः ॥ अथ दक्षिणादानम् ॥ ॐ अद्यपुण्याहवाचनसांगतासिद्ध्यर्थं पुण्याहवाचकेभ्यो नानानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्य इमां यथाशक्तिहिरण्यदक्षिणां संप्रददे ॥ इति पुण्याहवाचनम् ॥ ७ ॥ अथवरणम् ॥ पूर्वमाचार्य्यस्य वरणं पश्चात्सर्वेषां वरणम् । तद्यथा । आचार्यं प्रतियजमानो ब्रूयात् अस्मिन्नासने आस्यताम् ॥ आचार्यो ब्रूयात् आस्ये ॥ ततो यजमानः

नमोस्त्वनन्तायेतिमंत्रेण पादप्रक्षालनं कुर्यात् ॥ नमोस्त्वनंताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिशिरो रुबाहवे । सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥ १ ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ॥ जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः ॥ २ ॥ गंधमाल्यादिभिरभ्यर्च्य ॐ युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरंतं परितस्थुषः रोचंते रोचनादिवि ॥ युंजंत्यस्य काम्या हरीविपक्षसारथे ॥ शोणाधृष्णूनृवाहसा ॥ १ ॥ ॐ अद्येत्यादि नवग्रहमखहोमकर्मकर्तुमेभिश्चंदनतांबूलकुण्डलांगुलीयककमण्डलुवासोभिराचार्यत्वेन अमुकगोत्रममुकशर्माणममुकवेदाध्यायिनं त्वामहं वृणे इति वृणुयात् ॥ आचार्यो वृतोऽस्मि इति प्रतिवचनं दद्यात् । ॐ व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षयाप्नोति दक्षिणाम् ॥ दक्षिणा श्रद्धामाप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते ॥ इत्यनेन मंत्रेण कुशस्थैर्जलबिंदुभिर्यजमानमभिषिंचेत् । अथ यजमानेनाचार्यप्रार्थना ॥ आचार्यस्तु यथास्वर्गे शक्रादीनां बृहस्पतिः ॥ तथात्वं मम यज्ञेऽस्मिन्नाचार्यो भवस्रुव्रत ॥ १ अथ ब्रह्मवरणम् ॥ ब्रह्माणं प्रति यजमानो ब्रूयात् अस्मिन्नासने आस्यताम् ।

(ब्राह्मणः) आस्ये । ततो यजमानः नमोस्त्वनंतायेतिमंत्रेण पादप्रक्षालनं कुर्य्यात् । गंधपुष्प माल्यादिभिरभ्यर्च्य ॐ अद्येत्यादि नवग्रहमखहोमकर्माणि न्यूनाधिक्यपरिहारार्थंमोभिश्चंदन तांबूलकुण्डलांगुलीयककमंडलुवासोभिर्ब्रह्मत्वेनामुकगोत्रममुकशर्माणममुकवेदाध्यायिनं त्वा महं वृणे । (ब्राह्मणः) वृतोस्मि इति प्रतिवचनम् । (यजमानः) यथाचतुर्मुखोब्रह्मासर्ववेद धरः प्रभुः ॥ तथा त्वं मम यज्ञेऽस्मिन्ब्रह्माभवसुरोत्तम ॥१॥ (ब्रह्मा) ॐ व्रतेन दीक्षामाप्नोति दी क्षयाप्नोति दक्षिणाम् ॥ दक्षिणा श्रद्धामाप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते ॥ इत्यनेन मंत्रेण कुशस्थैर्ज लबिन्दुभिर्यजमानमभिषिंचेत् ॥ अथ ऋत्विग्वरणम् ॥ ऋत्विजं प्रति यजमानो ब्रूयात् इदमासनमास्यताम् । (ऋत्विक्) आस्ये । ततो यजमानः नमोस्त्वनंतायेति मंत्रेण पादप्रक्षा लनं कुर्य्यात् । गंधपुष्पमाल्यादिभिरभ्यर्च्य ॐ अद्येत्यादिनवग्रहमखहोमकर्माणिहवनं कर्तुंमोभिश्चंदनतांबूलकुंडलांगुलीयककमण्डलुवासोभिः ऋत्विक्त्वेन अमुकगोत्रममुक शर्माणममुकवेदाध्यायिनं त्वामहं वृणे (ऋत्विक्) वृतोस्मि इति प्रतिवचनम् (यज०) ऋग्वेदः

पद्मपत्राक्षो गायत्रः सोमदैवतः ॥ अत्रिगोत्रस्तु विप्रेन्द्रऋत्विक्त्वं मे मखे भव ॥ १ ॥ (ऋत्विजः)
ॐ व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षयाप्नोति दक्षिणाम् ॥ दक्षिणाश्रद्धामाप्नोति श्रद्धया सत्य
माप्यते ॥ इत्यनेन मंत्रेण कुशस्थैर्जलबिन्दुभिर्यजमानमभिषिञ्चेत् । एवमध्वर्युं होतारं सदस्य
मुपद्रष्टारं च वृणुयात् ॥ अथ यजमानेन सर्वेषां प्रार्थना ॥ त्वं गुरुश्च पिता माता त्वं प्रभुस्त्वं परा
यणम् ॥ त्वत्प्रसादाच्च विप्रर्षे सर्वं मे स्यान्मनोगतम् ॥ १ ॥आपद्विमोक्षणार्थाय कुर्युर्यज्ञमतंद्रिताः॥
ऋत्विजः सहिताः शुक्लाः संयताः सुसमाहिताः ॥ २ ॥ आचार्येण च संयुक्ताः कुर्युः कर्म
यथोदितम् ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वधर्मभृतां वर ॥ ३ ॥ वितते मम यज्ञेऽस्मिन्नुपद्रष्टा भव द्विज ॥ ८ ॥
अथ रक्षाभिधानं वा रक्षाबन्धनम् । तत्रादौ श्वेतसर्षपतंडुलपूर्णं पुटकमादाय रक्षासूत्रं सफलद ॥ ९ ॥
क्षिणाकं गृहीत्वा मंत्रान् पठित्वा सर्षपाक्षतैर्दिग्रक्षां कुर्यात् ॥ ॐ पूर्वे रक्षतु वाराह आग्नेय्यां ग
रुडध्वजः ॥ दक्षिणे पद्मनाभस्तु नैर्ऋत्यां मधुसूदनः ॥ पश्चिमे चैव गोविंदो वायव्यां तु जनार्दनः ॥
उत्तरे श्रीपतीरक्षेदीशान्यां हि महेश्वरः ॥ ऊर्ध्वं रक्षतु धाताबोह्य धोऽनंतश्च रक्षतु ॥ एवमुक्तमपिय

त्स्थानं रक्षत्वीशोममाद्रिधृक् । इति ततो रक्षासूत्रम् । ॐ येन बद्धो बलीराजादानवेन्द्रो महाबलः । तेन त्वामपि बध्नामि रक्षे माचल माचल । आचार्यस्य यजमानगात्रप्रमाणम् । अन्येषां प्रमाणं न इति आचार्यादिवरणम् ॥ ९ ॥ अथ कलशस्थापनम् ॐ भूरसिभूमिरस्यादितिरसिविश्व धाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्रीपृथिवीं यच्छ पृथिवीन्दृ २ हपृथिवीं माहि २ सीः ॥ इति मंत्रेण गंधादिभिः पृथ्वीमभिपूज्य हस्तेन स्पर्शं कुर्यात् ॥ ॐ मानस्तोकेतनये मानऽआयुषिमानोगोषु मा नोऽअश्वेषु रीरिषः ॥ मानोव्वीरान्रुद्रभामिनोव्वधीर्हविष्मंतः सदमित्वाहवामहे ॥ इति मंत्रेण कलशे गोमयस्पर्शं कुर्यात् । ॐ धान्यमसिधिनुहिदेवान्प्राणायत्वोदानायत्वा व्यानाय त्वा ॥ दीर्घामनुप्रसितिमायुषेधांदेवो वः सविताहिरण्यपाणिः प्रतिगृभ्णात्वच्छिद्रेण पाणिना चक्षुषे त्वामहीनाम्पयोसि ॥ इति मंत्रेण धान्यराशिं कृत्वा ॥ ॐ आजिघ्रकलशं मह्यात्वाविशन्त्वि न्द्वः पुनरूर्ज्जीनिवर्तस्वसानः सहस्रन्धुक्ष्वोरुधारापयस्वतीपुनर्माविशताद्रयिः ॥ इति मंत्रेण कलशस्पर्शं कुर्य्यात् । ॐ वरुणस्योत्तम्भनमसि व्वरुणस्यस्कम्भसर्जनीस्थो व्वरुणस्यऽऋ

वा. इ.

॥ ८ ॥

तसदन्यासि व्वरुणस्यऽऋतसदनमासिव्वरुणस्यऽऋतसदनमासीद । इति मंत्रेण कलशे जलं पद्ध.
द्द्यात् । ॐ पवित्रेस्थोव्वैष्णव्यौसवितुर्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मि
भिः ॥ इति मंत्रेण कलशे पवित्रं दद्यात् ॥ ॐ अंबेऽअम्बिकेऽम्बालिकेनमानयतिकश्चन ॥
ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकांकाम्पीलवासिनीम् ॥ इति मंत्रेण कलशे पंचपल्लवान्दद्यात् ॥ ॐ प्राणा
य स्वाहाऽपानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा इति मंत्रेण कलशे तांबूलं दद्यात् ॥ ॐ याः फलिनीर्य्याऽ
अफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्व॑ᳪहसः ॥ इति मंत्रेण कलशे
पूगीफलं नारिकेलं वा दद्यात् । ॐ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् ॥
सदाधारपृथिवींद्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषाविधेम ॥ इति मंत्रेण कलशे हिरण्यमन्यद्रव्यं वा द
द्यात् ॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहासूर्य्योज्योतिर्ज्योतिः सूर्य्यः स्वाहा ॥ अग्निर्वर्चो ॥ ८ ॥
ज्योतिर्वर्चः स्वाहा सूर्योवर्चोज्योतिर्वर्चः स्वाहा ॥ ज्योतिः सूर्य्यः सूर्योज्योतिः स्वाहा ॥
इति मंत्रेण कलशसमीपे पूर्वदिशि एकस्मिन्पात्रे दीपं निदध्यात् ॥ इति कलशस्वरूपम् ॥ १० ॥

अथ कलशाधिष्ठातृदेवतानामावाहनम् ॥ ॐ सरितः सागराः शैलास्तिर्थानि जलदानदाः ॥
आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः ॥ इति मंत्रेण कलशे गंधाक्षतपातः ॥ कलशस्य मुखे वि
ष्णुः कंठे रुद्राः समाश्रिताः । मूले तस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणः स्मृतः॥कुक्षौ तु सागराः सर्वे
सप्तद्वीपावसुंधरा । ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोह्यथर्वणः ॥ अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशंतु समा
श्रिताः ॥ इत्यावाह्य पूजनं कुर्यात् ॥ तत्रादौ संकल्पः ॥ महामांगल्यप्रदे मासोत्तमेऽमुक
मासेऽमुकपक्षेऽमुकतिथौ अमुकगोत्रस्याऽमुकशर्मणः सपरिवारस्य निखिलकामनावाप्त्यर्थं
कर्त्तव्यममुककर्मकर्तुं कलशाधिष्ठातृदेवतानां पूजनमहं करिष्ये ॥ इति संकल्प्य ॐ कल
शाधिष्ठातृदेवताभ्यो नमः । इति मंत्रेण गंधादिभिः संपूज्य पुष्पांजलिं निवेद्य नतिं कुर्यात् ॥ अथ
कलशप्रार्थना ॥ देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुंभ विधृतो विष्णुना
स्वयम् ॥ त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः । त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः
प्रतिष्ठिताः ॥ शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः । आदित्यावसवो रुद्रा विश्वे

देवाः सपैतृकाः ॥ त्वयि तिष्ठंति सर्वेऽपि ये च कामफलप्रदाः । त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे
जलोद्भव ॥ सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥ इति कलशस्थापनम् ॥ ११ ॥ अथ कल
शाग्रे पश्चिमादिशि गणेशाम्बिकयोः पूजनम् । तत्रादौ हस्ते गंधाक्षतपुष्पाणि गृहीत्वा गणेशावा
हनं कुर्य्यात् । ॐ एह्येहि हेरम्बमहेशपुत्रसमस्तविघ्नौघविनाशदक्ष ॥ मांगल्यपूजाप्रथमप्रधानं
गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते । ॐ गणनांत्वागणपति ँ हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपति ँ हवामहे
निधीनान्त्वानिधिपति ँ हवामहे व्वसो मम आहमजानि गर्भधमात्वमजासिगर्भधम् ॥ आग
च्छभगवन्देव स्वस्थानात्परमेश्वर ॥ अहं पूजां करिष्यामि सदा त्वं संमुखो भव ॥ १ ॥ इत्यावाह्य
पूजयेत् । एतत्पाद्यं गणपतये नमः एषोऽर्घो गणपतये नमः । एतत्स्नानीयजलं गणपतये नमः । ॥ ९ ॥
इमेवस्त्रयज्ञोपवीते गणपतये नमः । इदं गंधं गणपतये नमः । इमे अक्षताःगणपतये नमः । इदं पुष्पं
गणपतये नमः । ॐ धूरसिधूर्वतं योस्मान्धूर्वतितंधूर्वयं धूर्वामः ॥ देवानामसिवह्नितम ँ सस्नि
तमम्पप्रितमंजुष्टतमंदेवहूतमम् ॥ इति मंत्रेण धूपं गणपतये नमः । ॐ अग्निर्ज्योतिरितिमंत्रेण दीपं

गणपतये नमः । नैवेद्यं गणपतये नमः । आचमनीयं गणपतये नम ॥ तांबूलं गणपतये नमः ॥ फलं दक्षिणां च गणपतये नमः ॥ अथविशेषार्घः । रक्षरक्षगणाध्यक्षरक्षत्रैलोक्यरक्षक । भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात् ॥ १ ॥ द्वैमातुरकृपासिंधो प्रभोषाण्मातुराग्रज ॥ वरदस्त्वं वरं देहि वांछितं वांछितार्थद ॥ गृहाणार्घमिमं देव सर्वदेवनमस्कृत ॥ अनेन फलदानेन फलदस्स्यास्सदा मम ॥ २ ॥ इति विशेषार्घः ॥ अथ पुष्पांजलिः ॥ मालती मल्लिकाजाती शतपत्रादिसंयुतम् । पुष्पांजलिं गृहाणेश तव पादयुगार्पितम् ॥ पुष्पांजलिं दत्त्वा ॐ एतान्यर्चनानि पाद्यार्घस्नानवस्त्रयज्ञोपवीतगंधाक्षतपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमनीयतांबूलफलदक्षिणा पुष्पांजल्यंतानि परिपूर्णानि भवंतु । अनेन पूजनेन गणपतिः प्रीयताम् ॥ अथ प्रार्थना ॥ विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रियाय लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय । नागाननाय श्रुतियज्ञविभूषिताय गौरीसुताय गणनाथ नमो नमस्ते । इति प्रार्थना ॥ १२॥ अथ गौरीपूजनम् । ॐ श्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यावहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणमुम्मऽइषाणस

वंलोकम्मऽइषाण ॥ ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये त्र्यंबके गोरि नारायणि न
मोऽस्तुते ॥ ॐ गौर्यै नमः॥ इत्यनेन पाद्यादिभिः संपूज्य । कुंकुमं कामदं दिव्यं कामनाकामस
॥१०॥ भवम् ॥ कुंकुमेनार्चिते देवि गृहाण परमेश्वरि ॥ १ ॥ हरिद्रानिर्मितं देवि सौभाग्यं सुखसंपदा ।
अतस्त्वां पूजयिष्यामि गृहाण परमेश्वरि ॥ २ ॥ अबीरं च गुलालं च चोवा चंदनमेव च । अबीरे
णार्चितादेवि ततः शांतिं प्रयच्छमे ॥ ४ ॥ सिंदूरं शोभनं रक्तं सौभाग्यं प्रियवर्धनम् ॥ सुखदं मोक्ष
दं चैव सिंदूरं प्रतिगृह्यताम् ॥ ४ ॥ अक्षताश्च सुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताः सुशोभिताः । मया निवेदिता
भक्त्या गृहाण परमेश्वरि ॥ ५ ॥ माल्यादीनिसुगंधीनि मालत्यादीनि वै प्रभो । मयाहृतानि पूजार्थं
पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ ६ ॥ वनस्पतिरसोत्पन्नः सुगंधाढ्यो मनोहरः । आघ्रेयः सर्वदेवानां धू
पोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ ७॥ साज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥ दीपं गृहाण देवेशि त्रैलोक्य ॥१७॥
तिमिरापहम् ॥ ८ ॥ शर्कराखण्डखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च ॥ आहारं भक्ष्य भोज्यं च नैवेद्यं
प्रतिगृह्यताम् ॥ ९ ॥ गंगाजलं समानीतं सुवर्णकलशोद्धृतम् ॥ देवेश्याचमनीयंते प्रीत्यर्थं प्रति

गृह्यताम् ॥ १० ॥ इदं फलं मया देवि स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिज
न्मनि ॥ ११ ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रय
च्छ मे ॥ १२॥ यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च ॥ तानि तानि विनश्यंति प्रदक्षिणपदे
पदे ॥ १३ ॥ पुष्पांजलिं निवेद्य नतिं कुर्यात् । इति संक्षेपतो गौरीपूजनम् ॥ १३ ॥ अथ ग्रहाणांस्था
पनपूजनप्रकारमाह । रक्तपुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् । सप्तम्यां विशाखान्वितायां कालिंगे
जातं कश्यपगोत्रं लोहितवर्णं वर्तुलाकृतिमंडलमध्यस्थं प्राङ्मुखं द्विभुजं पद्महस्तं सप्ताश्वरथवा
हनं क्षत्रियाधिपतिमीश्वराधिदैवतमग्निप्रत्यधिदैवतसहितं सूर्य्यमावाहयामि । ॐभूर्भुवः स्वः
भगवन् सूर्य इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य । ॐ आकृष्णेन रजसावर्तमानो निवेश
यन्नमृतं मर्त्यं च ॥ हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥ पद्मासनः पद्मकरः
पद्मगर्भसम द्युतिः ॥ सप्ताश्वः सप्तरज्जुश्च द्विभुजः स्यात्सदा रविः ॥ १ ॥ इति मंत्रेण पाद्यादिभिः
सूर्य्यं संपूज्यानेनैव मंत्रेण रक्तपताकादानम् । इति सूर्यपूजनम् ॥ १४ ॥ अथ चन्द्रावाहनम् ।

श्वेतपुष्पाक्षतान्गृहीत्वाऽऽवाहयेत् । ॐ चतुर्दश्यां कृत्तिकान्वितायां समुद्रे जातमत्रिगोत्रं श्वेत
वर्णं चतुरस्राकृतिमण्डलात्पूर्वदक्षिणदिक्स्थं पश्चिमाभिमुखं दशाश्वरथवाहनं विशांपतिमुमा
धिदैवतं जलप्रत्यधिदेवतसहितं चंद्रमावाहयामि । ॐ भूर्भुवः स्वः चंद्र इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञम
भिरक्ष इत्यावाह्य । ॐ इमं देवेतिमंत्रेण पाद्यादिभिश्चंद्रं संपूज्यानेनैव मंत्रेण श्वेतपताकादानम् ।इतिचंद्र
पूजनम् ॥ २ ॥ १५ ॥ अथ भौमावाहनम् । रक्तपुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् । दशम्यां
पूर्वाषाढान्वितायामवंत्यां जातं भारद्वाजगोत्रं रक्तवर्णं त्रिकोणं मण्डलाद्दक्षिणदिग्विभागस्थं दक्षि
णाभिमुखं मेषवाहनं क्षत्रियाधिपतिं स्कंदाधिदैवतं क्षितिप्रत्यधिदैवतसहितं भौममावाहयामि ।
ॐ भूर्भुवः स्वः भौम इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॥ ॐ अग्निर्मूर्द्धेतिमंत्रेण पाद्यादि
भिः भौमं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण रक्तपताकादानम् । इति भौमपूजनम् ॥ ३ ॥ १६ ॥ अथ बुधावा
हनम् । हरित्पुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् । द्वादश्यां धनिष्ठान्वितायां मगधदेशे जातमत्रिगोत्रं
हरिद्वर्णं बाणाकृतिं मण्डलात्पूर्वोत्तरस्थमुत्तराभिमुखं शूद्राधिपतिं सिंहवाहनं नारायणाधिदैवतं

विष्णुप्रत्यधिदैवतसहितं बुधमावाहयामि ॐ भूर्भुवः स्वः बुध इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ उद्बुध्यस्वाग्ने इति मंत्रेण पाद्यादिभिर्बुधं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण हरितपताकादानम् । इति बुधपूजनम् ॥ ४ ॥ १७ ॥ अथ गुर्वावाहनम् । पीतपुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् । एकादश्यामुत्तराफाल्गुनीयुतायां सिंधुदेशे जातमांगिरसगोत्रं गोरोचनाभं दीर्घचतुष्कोणाकृतिं मंडलादुत्तराभिमुखं सिंहवाहनं ब्रह्माधिदैवतमिंद्रप्रत्यधिदैवतसहितं गुरुमावाहयामि ॐ भूर्भुवः स्वः गुरो इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ बृहस्पते इतिमंत्रेण पाद्यादिभिः गुरुं संपूज्यअनेनैव मंत्रेण पीतपताकादानम् । इति गुरुपूजनम् ॥ ५ ॥ १८ ॥ अथ शुक्रावाहनम् । श्वेतपुष्पाक्षतान्गृहीत्वाऽऽवाहयेत् । नवम्यां पुष्ययुतायां भोजकटे जातं भार्गवगोत्रं शुक्लवर्णं पंचकोणं मंडलात्पूर्वदिक्स्थं पूर्वाभिमुखं श्वेताश्ववाहनमिंद्राधिदैवतमिंद्राणी प्रत्यधिदैवतसहितं शुक्रमावाहयामि ॐ भूर्भुवः स्वः शुक्र इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इ० ॐ अन्नात्परीतिमंत्रेण पाद्यादिभिः शुक्रं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण श्वेतपताकादानम् ॥ इति शुक्रपूज

नम् ॥ ६ ॥ १९ ॥ अथ शन्यावाहनम् । बिल्वपत्राक्षतान्गृहीत्वावाहयेत् । अष्टम्यां रेवती युतायां सौराष्ट्रे जातं काश्यपगोत्रं लोहवर्णं धनुराकृतिं मण्डलात्पश्चिमस्थं पश्चिमाभिमुखं गृध्र वाहनं संकरजातिं यमाधिदैवतं प्रजापतिप्रत्याधिदैवतसहितं शनिमावाहयामि ॐ भूर्भुवः स्वः शने इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इ० ॐ शन्नोदेवीतिमंत्रेण पाद्यादिभिः शनिं संपूज्यानेनैव मंत्रेण कृष्णपताकादानम् । इति शनिपूजनम् ॥ ७ ॥ २० ॥ अथ राहोरावाहनम् । कृष्णपुष्पाक्षता न्गृहीत्वावाहयेत् । पौर्णमास्यां भरणीयुतायां बर्बरे जातं पैठीनसिगोत्रं कृष्णवर्णं शूर्पाकृतिं मण्ड लात्पश्चिमदक्षिणादिक्स्थं दक्षिणाभिमुखं शूद्राधिपतिं सिंहवाहनं कालाधिदैवतं सर्पप्रत्यधिदैव तसहितं राहुमावाहयामि ॐ भूर्भुवः स्वः राहो इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्या० ॐ कया नश्चित्रेतिमंत्रेण पाद्यादिभिः राहुं संपूज्यानेनैवमंत्रेण कृष्णपताकादानम् । इति राहुपूजनम् ॥ ॥ ८ ॥ २१ ॥ अथ केत्वावाहनम् । कृष्णपुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् ॥ अमावास्यायामा श्लेषान्वितायां जातं जैमिनिगोत्रं धूम्रवर्णं ध्वजाकृतिं कपोतवाहनमंत्यजाधिपतिं मंडलात्पश्चि

मोत्तरस्थं दक्षिणाभिमुखं चित्रगुप्ताधिदैवतं ब्रह्मप्रत्यधिदैवतसहितं केतुमावाहयामि
ॐ भूर्भुवः स्वः केतो इहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ केतुंकृण्वन्निति मंत्रेण पाद्यादि
भिः केतुं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण धूम्रपताकादानम् ॥ इति केतुपूजनम् ॥९॥२२॥ अथ गणेशक
लशगौरीशानभागे यज्ञेश्वरकलशस्थापनम् । तद्यथा । अश्वत्थगौरमृत्तिकापंचरत्नसर्वौषधि
फलद्रव्यवस्त्राम्रपल्लवसंयुतं कलशमैशान्यां स्थापयेत् । तत्र पठनीयोमंत्रः । ॐ सूर्यायत्वायुषं नि
र्वापयामि ॐ चंद्रायत्वायुषं निर्वापयामि इति । अनेनैव मंत्रेण कलशमध्ये अक्षतगंधपुष्पांतप्रक्षे
पः । अनेनैव कलशजलेन यज्ञान्ते यजमानमभिषिंचेत् ॥ इति नवग्रहपूजनविधिः ॥ २३ ॥
अथ सर्वतोभद्रमंडलदेवताः पुराणोक्तरीत्या लिख्यन्ते ॥ त्वं वै चतुर्मुखो ब्रह्मा सत्यलोके पिता
महः । आगच्छ मंडले चास्मिन्मम सर्वार्थसिद्धये ॥ इति मध्ये ब्रह्माणम् ॥ १ ॥ क्षीरोदार्णवसंभूत
लक्ष्मीबंधो निशाकर । मंडले स्थापयाम्यत्र सोमं सर्वार्थसिद्धये ॥ इ० उत्तरे सोमम् ॥ २ ॥
ईशानीपालकं श्रेष्ठं सर्वलोकभयंकरम् । मंडले स्थापयामीह ईशानं सर्वसिद्धये ॥ इ० ऐशान्या

मीशानम् ॥ ३ ॥ सर्वलोकाधिकं श्रेष्ठं देवर्षीणां च पालकम् । पूर्वदिक्पालकं देवराजानं स्थापया
म्यहम् ॥ इ०पू० इंद्रम् ॥ त्रिपादं मेषवाहं च त्रिशिखं च त्रिलोचनम् । आग्नेय्यां स्थापयाम्यत्र
ह्यग्निं पुरुषमुत्तमम् ॥ इत्याग्नेय्यामग्निम् ॥५॥ अंतकः सर्वलोकानां धर्मराज इति श्रुतः । अतस्त्वां
स्थापयाम्यत्र दक्षिणस्यां स्थिरो भव ॥ इति द० यमम् ॥ ६ ॥ नैर्ऋत्यां वसतिर्यस्य घोररूपी
सदाहि यः ॥ नैर्ऋतिं स्थापयाम्यत्र नैर्ऋत्यां मंडले शुभे ॥ इति नैर्ऋत्यां निर्ऋतिम् ॥ ७ ॥ अपां
पतिं पाशधरं यादसांपतिमुत्तमम् । वरुणं स्थापयाम्यत्र वारुण्यां मंडले शुभे॥इति पश्चिमे वरुणम्॥
॥८॥ आशुगं स्पर्शबोधं च गंधवाहं सुशीतलम् । मंडले स्थापयामीह वायव्यां वायुमुत्तमम् ॥इति
वायव्यां वायुम् ॥ ९ ॥ धरोध्रुवश्च सोमश्चाप्याशुगश्च नलोनलः । प्रत्यूषश्च प्रभासश्च वस्वष्टकमि
हास्थिरम् ॥ वायुसोमयोर्मध्ये वसून् ॥ १० ॥ त्रिनेत्राय त्रिरूपाय त्रिजटाय महात्मने । नमस्कृत्वा ॥१३॥
स्थापयामि मंडलोपरिमध्यतः ॥ सोमेशानयोर्मध्ये रुद्रम् ॥ ११ ॥ आदित्यं भास्करं चैव प्रभाकर
दिवाकरौ । सूर्य्यं ग्रहपतिं चैव अग्नं तेजो हरिद्धरिम् । सप्ताश्वं वेदमूर्त्तिं च त्रिदैवत्यं क्रमेण च॥इत्यादि

द्वादशादित्यान्मंडले स्थापयाम्यहम्॥ईशानेंद्रयोर्मध्ये द्वादशादित्यान् ॥ १२ ॥ अश्विनौ देववैद्यौ च सर्गस्थित्यंतकारकौ । मंडले स्थापयित्वा तुपूजयामीष्टसिद्धये॥इंद्राग्न्योर्मध्ये अश्विनौ ॥१३ ॥ दैवेकर्मणि पित्र्ये च ये मुख्यास्सर्वदाशुभाः ॥मंडलेस्थापयामीहसुखानुष्ठानसिद्धये ॥ अग्नियमयोर्मध्ये विश्वान्देवान् ॥१४॥ यहृच्छया पर्यटंति यक्षराजा महीतले । कौतुकं प्रेक्षितुं चास्मिन्मंडले स तुसुस्थिराः ॥ यमनिर्ऋत्योर्मध्येयक्षान् ॥१५ ॥ अनंतो वासुकिश्चैव कालीयो मणिभद्रकः । शंखश्च शंखपालश्च कर्कोटकधनंजयौ ॥ धृतराष्ट्रश्च नागेशाः प्रगृह्णंतु ममार्चनम् ॥निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये नागान् ॥ १६॥ उर्वशीप्रमुखाः सर्वाः स्वर्वेश्याः शक्रपूजिताः । गंधर्वैश्च सहायां तु मंडलेऽस्मिन्सुशोभनाः ॥ वरुणवाय्वोर्मध्ये गंधर्वाप्सरसः ॥१७॥ त्रियंबकं त्रिपुरुषं नीलकंठं सदाशिवम् । मंडले स्थापयामीह सुखानुष्ठानसिद्धये ॥ ब्रह्मसोमयोर्मध्ये रुद्रम् ॥१८॥षडाननं चतुर्हस्तं स्कंदं गौरीसुतं शुभम् । इहैव पूजयिष्यामि सर्वकामार्थसिद्धये ॥ रुद्रसोमयोर्मध्ये स्कंदम् ॥ १९ ॥ शिवद्वारगतस्त्वं च शिववाहनमुत्तमम् । पार्वत्यां प्रीतिकृन्नित्यामिहागच्छास्थिरोभव ॥ तत्रैव नांदिनं शूलम

हाकालौ च पूजयेत् ॥२० ॥ अदितिर्देवमाता त्वं दक्षपुत्रीसुशोभना । मंडलेऽस्मिन्समागच्छयावत्पू
जास्थिराभव ॥ तत्रैवादितिम् ॥ २१ ॥ दक्षोसि सर्वकार्येषु महायज्ञकरप्रियः ॥ ऋषिश्च सर्वदादक्ष
मंडलेऽस्मिन्स्थिरोभव॥ तत्रैव दक्षम् ॥ २२ तामग्निवर्णां तपसा ज्वलंतीं सर्वदाशुभाम् ॥
भक्तानां वरदां नित्यां दुर्गामावाहयाम्यहम् ॥ ब्रह्मेंद्रयोर्मध्ये दुर्गाम् ॥ २३ ॥ कृष्णाय
गोपीनाथाय चक्रिणे मुरवैरिणे ॥ नमस्तुभ्यं जगद्धातर्मंडलेऽस्मिन्स्थिरोभव ॥ तत्र कृष्णम्
॥ २४ ॥ ब्रह्माग्न्योर्मध्ये स्वधाम् ॥ २५ ॥ मृत्युरोगानंतकस्य प्रेष्यान्प्राणहरान्गणान् । मंड
ले स्थापयामीह पूजार्थं लोकनाशकान् ॥ ब्रह्मयमयोर्मध्ये मृत्युरोगान् ॥ २६ ॥ कुंकुमाभं सदानं
दंभक्तसंकटनाशनम् । चतुर्बाहुत्रिनेत्रं च मंडलेस्थापयाम्यहम्॥ ब्रह्मानिर्ऋतिमध्ये गणेशम् ॥ २७॥
पावनाः सर्वलोकानां निमग्नाः शुद्धिकारकाः । सर्वपापहराः श्रेष्ठमंडले स्थापयाम्यहम् ॥ ब्रह्म
वरुणयोर्मध्ये अपः ॥ २८ ॥ सुगंधिनश्च शैलाद्या मंदमंदवहाः सदा । तानहं स्थापयामीह मरुतो
मंडले शुभे ॥ ब्रह्मवाय्वोर्मध्येमरुतः ॥ २९ ॥ पृथिव्याधार्यते विश्वं दुर्ग्रहं सागरैर्नरैः । अत

स्त्वां स्थापयामीह ब्रह्मणो मंडले पदे॥ब्रह्मणः पादमूले पृथिवीम् ॥२०॥गंगे च यमुने चैव गोदावरि
सरस्वति ॥ नर्मदे सिंधुकावेर्यौ मंडले स्थापयाम्यहम् ॥ ब्रह्मणः पादमूले नदीः॥२१॥समुद्राः सर्वं
तोयेषु श्रेष्ठावै हरिवल्लभाः । मंडले स्थापयामीह तान्नदीशान्सुखाप्तये ॥ ब्रह्मणः समंतात्सप्तसागर
रान्–क्षारसागरं क्षीरसागरं दधिसा० घृतसा० इक्षुसा० सुरासा० स्वादूदकसा० ॥. २२ ॥ तद्बुप
रिमिरुं नाममंत्रेण पूर्वादिदिक्षु इन्द्राणीं स्वाहां प्रथमां नैर्ऋतिं वारुणीं वायवीं कुबेरप्रियां रुद्रा
णीम् । पूर्वादिदिक्षु वज्रं शक्तिं दंडं खड्गं पाशमंकुशं गदां त्रिशूलम् ॥ २३ ॥ पुनः पूर्वादिदिक्षु
गजं मेषं महिषं शवं मकरं मृगं नरं वृषभम्॥२४॥पुनः पूर्वादिदिक्षु ऐरावतं पुंडरीकं वामनं कुमुदम
जनं पुष्पदंतं सार्वभौमं सुप्रतीकम् ॥ २५ ॥ पुनः पूर्वादिचतुर्दिक्षु गणपतिं सप्तमातरः दुर्गां क्षेत्रा
धिपातिं पुनः पूर्वाद्यष्टदिक्षु कश्यपमात्रिं भरद्वाजं विश्वामित्रं गौतमं जमदग्निं वसिष्ठम् अरुं
धतीम् । बाह्यपूर्वादिक्रमेण ऐंद्रीं कौमारीं ब्राह्मीं वाराहीं चामुंडां वैष्णवीं माहेश्वरीं वैनाय
कीम् आवाहयामि इति आवाह्य सर्वतोभद्रमंडलदेवताः पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः संपूज्य

नतिं कुर्य्यात् ॥ २४ ॥ अथ षोडशमातृकास्थापनं पूजनं च । गौरी पद्मा शची मेघा सावित्रीवि जयाजया । देवसेना स्वधास्वाहामातरोलोकमातरः । हृष्टिः पुष्टिस्तथातुष्टिरात्मनः कुलदेव ताः । गणेशेनाधिका ह्येता वृद्धौ पूज्यास्तुषोडश ॥ इति पाद्यादिभिः संपूज्य नतिं कुर्य्यात् ॥ अथ स्थलमातृकाणां स्थापनं पूजनं च तद्यथा—ब्राह्मीमाहेश्वरींचैव कौमारी वैष्णवी तथा । वारा ही च तथेंद्राणी चामुण्डाः सप्त मातरः ॥ अथ घृतमातृकापूजनम्—कुड्यलग्नवसोर्द्धाराः पंचधाराघृतेन तु । कारयेत्सप्तधारावानातिनीचानचोच्छ्रिताः ॥ १ ॥ कीर्तिर्लक्ष्मीधृतिर्मे धासिद्धिः प्रज्ञा सरस्वती । मांगल्येषु प्रपूज्याश्च सप्तैता घृतमातरः ॥ २ ॥ ॐ वसोः पवित्रमसिशत धारं व्वसोः पवित्रमसिसहस्रधारम् । देवस्त्वासवितापुनातु व्वसोः पवित्रेण शतधारेण सुप्वाका मधुक्षः ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः घृतमातृभ्यो० आवाहनादिपंचोपचारैः संपूज्य अनया पूज याघृतमातरः प्रीयंताम् । अथ इंद्रध्वजपूजनम् । ईशानकोणे स्थापनं तथा चतुष्षष्टिदेव्यावा हनं स्थापनं पूजनं च पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः संपूज्य नतिं कुर्यात् तद्यथा—भो देवताःसाधु

घाः सपरिवाराः सवाहना इहागच्छत । आवाहिताभ्यश्चतुस्षष्टिदेवताभ्यः पूजिताभ्यो नमः ॥
अथ तासां नामानि—गजानना १ सिंहमुखी २ गृहस्था ३ काकतुंडिका ४ ॥ उग्रग्रीवा ५ हय
ग्रीवा ६ वाराही ७ शरभानना ८। उलूकी ९ च शिवाख्या १० चमयूरा ११ विकटानना १२॥
अष्टवक्त्रा १३ कोटराक्षी १४ कुब्जा १५ विकटलोचना १६ । शुष्कोदरी १७ ललज्जिह्वा १८
शवदंष्ट्रा १९ वरानना २० ॥ ऋक्षाक्षी २१ केकराक्षी २२ च बृहत्तुंडा २३ सुराप्रिया ॥२४॥ कपा
लहस्ता २५ रक्ताक्षी २६ शुकी २७ श्येनी २८ कपोतिका २९॥ पाशहस्ता ३० दंडहस्ता ३१
प्रचंडा ३२ चंडविक्रमा ३३ ॥ शिशुघ्नी ३४ पापहंत्री ३५ च काली ३६ रुधिरपायिनी ३७॥ वसा
धरा ३८ गर्भभक्षा ३९ शवहस्तां ४० ऽत्रमालिनी ४१॥ स्थूलकेशी ४२ बृहत्कुक्षिः ४३ सर्पास्या
४४ प्रेतवाहना ४५ ॥ दंदशूककरा ४६ क्रौंची ४७ मृगशीर्षा ४८ वृषानना ४९ ॥ व्यात्ताशा ५०
धूमनिःश्वासा ५१ व्योमैकचरणो ५२ र्ध्वदृक् ५३ ॥ तापिनी ५४ शोषिणीदृष्टिः ५५ कोटरी
५६ स्थूलनासिका ५७॥ विद्युत्प्रभा ५८ बलाकास्या ५९ मार्जारी ६० कटपूतना ६१॥ अट्टाट्टहासा

६२ कामाक्षी ६३ मृगाक्षीमृगलोचना ॥ ६४ ॥ नामानमिानियोमर्त्यश्चतुःषष्टिं दिने दिने । जपे
त्रिसंध्यं तस्येह दुष्टबाधा प्रशाम्यति ॥ १ ॥ २५ ॥ अथ प्रधानदेवताः । आवाहनस्थापनपाद्यादि
भिः संपूज्य प्रतिमाया अग्न्युत्तारणं कृत्वा पंचगव्येन शुद्धिः कार्य्या ततः पंचामृतैः स्नापयित्वा
आवाहनप्राणप्रतिष्ठे कार्ये । गंधाक्षतपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमनीयतांबूलदक्षिणादिभिः पूजयेत्
यद्यदर्पितं कर्मांगदेवताः प्रीयंतां न मम ॥२६॥अथ कुशकंडिकाकरणम्–शुद्धायां भूमौ दर्भैः परि
समूहनं हस्तमात्रपरिमितां चतुरस्रां भूमिं कुशैः परिसमुह्यतानैशान्यां परित्यज्य गोमयेनोपलि
प्य स्रुवमूलेन प्राङ्मुखं प्रादेशमात्रमुत्तरोत्तरक्रमेण त्रिरुल्लिख्य उल्लेखनक्रमेणाऽनामिकांगुष्ठाभ्यां
मृदमुद्धृत्य ऐशान्यां दिशि स्थापयेत् । ततः उदकं नाभ्युक्षणम् एते पंचभूसंस्काराः यत्र यत्राग्नि
स्थापनं तत्र तत्र क्रियंते ॥ २७ ॥ अथाग्नेः स्थापनम्–वामहस्तानामिकयाभूमिं स्पृशंस्ताम्रादि
पात्रेणाहृतमाग्निमानयित्स्माभिमुखं निदध्यात् ॥ तद्रक्षार्थं कश्चिन्नियुज्य आनीताग्निपात्रे अक्ष
तादिप्रक्षेपः ॥ ततोऽग्निं प्रदक्षिणीकृत्य पुष्पचंदनतांबूलपूगीफलद्रव्यवस्त्राण्यादाय अग्नेर्दक्षिणतो

वस्त्रास्तरणं कल्पयित्वा ॥ ब्राह्मणं पादप्रक्षालनगंधमाल्यादिभिरभिपूज्य हस्ते धौतवस्त्रोत्तरी यकमंडलुभूषणादिकं गृहीत्वा ॐ अद्यकर्त्तव्यामुकहवनकर्माणि कृताकृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्मकर्तुममुकगोत्रममुकशर्माणं ब्राह्मणमेभिर्द्रव्याक्षतपूगीफलवासोभिर्ब्रह्मत्वेन त्वामहं वृणे इति ब्रह्माणं वृणुयात् । ततो वृतोऽस्मि । व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षायाप्नोति दक्षिणाम् । दक्षिणाश्र द्धामाप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते ॥ इति प्रतिवचनमुक्त्वाग्नेर्दक्षिणतः कल्पितासनोपरि उपविशेत् ॥ २८ ॥ ततः प्रणीतापात्रम् । वारुणकाष्ठमयं द्वादशांगुलोच्चं चतुरंगुलमध्यखातं पद्माकृतिं पुरतोनिधाय जलेनापूर्य कुशैराच्छाद्य ब्रह्मणो मुखमवलोक्य अग्नेरुत्तरतः कुशोपरि निदध्यात् ॥ ततः बर्हिषापरिस्तरणम् ॥ बर्हिर्नोम्नामेकाशीतिदर्भदलानां तथा चतुर्द्धाभागं कृत्वा यथा एकेन दर्भेण शून्यहस्तो न भवति। प्रथमभागमादाय आग्नेयादीशानांतम् १ द्विती यभागमादाय ब्रह्मणोग्निपर्यन्तम् २ तृतीयभागमादायनैर्ऋत्याद्वायव्यान्तम् ३ चतुर्थभा गमादाय अग्नितः प्रणीतापर्यन्तम् ४ परिस्तरणं कुर्यात् । ततोऽग्नेरुत्तरतः पश्चिमदिशिप

वित्रच्छेदनार्थं कुशत्रयं पवित्रकरणार्थं साग्रमनन्तर्गर्भं कुशपत्रद्वयं प्रोक्षणीपात्रम् आज्यस्था
लीचरुस्थालीसंमार्जनकुशाः पंच उपयमनकुशाः सप्त समिधस्तिस्रः प्रादेशमात्राः स्रुवः
खादिरः आज्यं षट्पंचाशदुत्तरशतद्वयमुष्टयवच्छिन्नं तण्डुलपूर्णपात्रं दक्षिणावरोवा पवि
त्रच्छेदनकुशानां पूर्वंपूर्वंक्रमेणैतान्यासादनीयानि । अथ त्रिभिः पवित्रच्छेदनकुशैर्द्वे पवित्रे
छित्त्वा सपवित्रकरेण प्रणीतोदकं त्रिः प्रोक्षणीपात्रे निधाय प्रोक्षणीपात्रं वामहस्ते धृत्वा दक्षि
णहस्तानामिकांगुष्ठाभ्यां पवित्रं गृहीत्वा त्रिरुत्पवनम् । ततः प्रोक्षणीपात्रम् आकाशस्थप्र
णीतोदकेनापूरयेत् । भूमौ पतति चेत्तदा प्रायश्चित्तं गोदानम् । ततः प्रोक्षणीजलेन यथासा
दितवस्त्वनुरूपं सेचनम् । ततोऽग्निप्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्षणीपात्रं निदध्यात् ॥ ३० ॥ आज्य
स्थाल्यामाज्यनिर्वापः । चरुपात्रे चरुप्रक्षेपः । आज्याऽधिश्रयणम् । ततो ज्वलत्तृणम
वदाय आज्यस्योपरिप्रदक्षिणं भ्रामयित्वा वह्नौ तत्प्रक्षेपः । ततः स्रुवप्रतपनं कृत्वा संमार्ज
नकुशैः स्रुवसंमार्जनं—मूलेनमूलं मध्येन मध्यम् अग्रेणाग्रम् पुनः प्रतितप्य स्रुवं दक्षि

णतोनिदध्यात् । ततः आज्योत्तारणम् अवेक्षणम् अपद्रव्यनिरसनं च । ततः उपयम
नकुशानादायवामहस्ते धृत्वा अग्निपर्युक्षणं कृत्वा उत्तिष्ठन्मनसाप्रजापतिं ध्यात्वा तूष्णी
मन्त्रौ घृताक्ताः समिधस्तिस्रः क्षिपेत् ॥ उपविश्य सपवित्रप्रोक्षण्युदकेनाग्निं पर्युक्ष्य पवित्रे
प्रणीतापात्रे निधाय पातितदक्षिणजानुः कुशेन ब्रह्मणान्वारब्धः समिद्धतमेऽग्नौ स्रुवेणाज्या
हुतिं जुहोति । तत्राघारादारभ्यद्वादशाहुतिषु प्रत्याहुत्यनंतरं स्रुवस्थितशेषघृतस्य प्रोक्षणी
पात्रे प्रक्षेपः ॥ इति कुशकण्डिकापद्धतिः ॥ ३१ ॥ अथ समिद्विधिः ॥ समिदर्कमयीभानोः
पालाशी शशिनस्तथा । खादिरीभूमिपुत्रस्य त्वपामार्गी बुधस्य च । गुरोरश्वत्थजाप्रोक्ता
शुक्रस्यौदुंबरी मता । शमीनां तु शनेः प्रोक्ताराहोर्दूर्वामयी तथा । केतोर्दर्भमयीप्रोक्ताऽन्ये
षां पालाशवृक्षजा ॥ १ ॥ आर्की नाशयते व्याधिं पालाशी सर्वकामदा ॥ खादिरीत्वर्थला
भायापामार्गीष्टप्रदर्शिनी । प्रजालाभाय चाश्वत्थीस्वर्गायौदुंबरी भवेत् ॥ शमीशमयते पापं
दूर्वादीर्घायुरेव च । कुशाः सर्वार्थकामानां परमं रक्षणं विदुः ॥ २ ॥ यथा बाणप्रहाराणां कवचं

वारकं भवेत् । तद्वद्दैवोपघातानां शांतिर्भवतिवारिका ॥ यथा समुत्थितं यंत्रं यंत्रेण प्रतिहन्यते ।
तथा समुत्थितं घोरं शीघ्रं शांत्या प्रशाम्यति ॥ ३ ॥ ३२ ॥ अथाग्न्यावाहनम् । ततः कुण्डमध्ये
ॐ रं इति वह्निबीजं लिखेत् उत्पत्तिमुद्रां कृत्वावाहयेदग्निपूरुषम् । रुद्रतेजस्समुद्भूतां द्विमूर्धानं
द्विनासिकम् । स्रुचं स्रुवं च शक्तिं चाप्यक्षमालां च दक्षिणैः॥ तोमरं व्यजनं चैव घृतपात्रं तु वामकैः ।
बिभ्रतं सप्तभिर्हस्तैर्द्विमुखं सप्तजिह्वकम् ॥ दक्षिणं च चतुर्जिह्वं त्रिजिह्वं चोत्तरं मुखम् । कोटिद्वा
दशमूर्त्याख्यं द्विपंचाशत्कलायुतम् । स्वाहास्वधावषट्कारैरंकितंमेषवाहनम् । रक्तमाल्यां
बरं रक्तंरक्तपद्मासनस्थितम् । रौद्रं वागाइवरीरूपं वह्निमावाहयाम्यहम् ॥ त्वं मुखं सर्वदेवानां
सप्तार्चिरमितद्युते । आगच्छ भगवन्नग्ने यज्ञेऽस्मिन्सान्निधौभव ॥ अग्ने वैश्वानर इहागच्छ इह तिष्ठ इ
त्यावाह्य पंचोपचारैः पूजयेत् । ततः अग्नेः सप्तजिह्वानां पूजा । कनकायै नमः रक्तायै नमः । कृष्णायै
नमः उद्गारिण्यै नमः उत्तरमुखे सुप्रभायै नमः :बहुरूपायै नमः अतिरिक्तायै नमः । तदनंतरं स्रुवस
मिद्वनस्पतीनां पूजनं चोति ॥ ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रो मुकनामाहं सकुटुंबस्य सपरिवारस्य

त्मनः सर्वाभीष्टफलप्राप्त्यर्थममुकयज्ञकर्मणा श्रीसूर्यादिनवग्रहादीनां साधिदेवताप्रत्याधिदे
वतानां दशदिक्पालानाममुकप्रधानदेवतासहितानां च प्रीतये ब्राह्मणद्वारा यवतिलधान्याज्य
शर्करादिद्रव्यैस्तत्तद्देवतामंत्रैर्यक्ष्ये ततो मनसा व्याहृतिभिराहुतीर्दद्यात् ॥ अथ होमः ॥ ॐ
प्रजापतये स्वाहा । इदं प्रजापतये न मम । ॐ इंद्राय स्वाहा । इदमिंद्राय० । ॐ अग्नये स्वाहा ।
इदमग्नये० । ॐ सोमाय स्वा० । इदं सोमाय० ॥ ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये० । ॐ भुवः स्वाहा ।
इदं वायवे० । ॐ स्वः स्वाहा । इदं सूर्य्याय० । एतामहाव्याहृतयः ॥ यथाबाणप्रहाराणां कव
चं वारकं भवेत् । तद्वद्दैवोपघातानां शांतिर्भवति वारिका ॥ शांतिरस्तु पुष्टिरस्तु वृद्धिरस्तु
यत्पापं तत्प्रति हतमस्तुद्विपदे चतुष्पदे सुशांतिर्भवतु ॥ इति प्रायश्चित्तहोमः ॥ २३ ॥ अथ
पंचवारुणीहोमः ॥ ॐ त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडो अवयासिसीष्ठाः । यजिष्ठोव्व
ह्नितमः शोशुचानो विश्वाद्वेषाᳬसिप्रमुमुग्ध्यस्मत्स्वाहा । इदमग्निवरुणाभ्यां० ॐ सत्वन्नो
ऽअग्ने व्वमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वनो व्वरुणᳬ रराणोव्वीहिमृडीकᳬ
सुहवोन एधि स्वा० । इदमग्नीवरुणाभ्यां० । ॐ अयाश्चाग्नेस्यनभिशस्तिपाश्च सत्वमित्वमया

ऽअसि । अयानो यज्ञं वहास्य यानो धेहि भेषज ᳬ स्वाहा । इदमग्नये० । ॐ येते शतं वरुण ये सहस्र
यज्ञियाः पाशावितताम्महान्तः । तेभिर्नोऽअद्यसवितोतविष्णुर्विश्वे मुञ्चन्तु मरुतः स्वर्काः स्वाहा ।
इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यश्च० । ॐ उदुत्तमंवरुणपाशमस्मद
वाधमं विमध्यम ᳬ श्रथाय । अथावयमादित्यव्रते तवानागसोऽअदितये स्यामस्वाहा । इदं वरुणा
यादित्यायादितये० । अत्रोदकस्पर्शः । इति पंचवारुणीहोमः ॥ अथ नवग्रहाणां होमः ॥ तत्रादौ नव
ग्रहाणां समिधः । अर्कः पलाशः खदिरो ह्यपामार्गोऽथ पिप्पलः ॥ औदुंबरः शमीदूर्वाः कुशाश्च स
मिधः क्रमात् ॥ ततो घृताक्ताः समिधो जुहुयात् । ॐ आकृष्णेनरजसावर्त्तमानो निवेशयन्नमृतम्म
र्त्यञ्च । हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानि पश्यन् स्वाहा । इदंसू० । ॐ इमं देवाऽअसपत्नᳬ
सुवध्वंतेक्षत्राय महते ज्यैष्ठ्याय महते जानराज्यायेन्द्रस्येंद्रियाय इममसुष्यै पुत्रमस्यै ॥१९॥
विशएषवोमीराजासोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाᳬ राजा स्वाहा । इदंचं० । ॐ अग्निर्मूर्द्धादिवः ककुत्प
तिः पृथिव्याऽअयम् । अपाᳬरेताᳬसिजिन्वति स्वाहा । इदं मंगला० ॐ उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजा

गृहित्वमिष्टापूर्तें २ सृजेथामयञ्च । अस्मिन्त्सधस्थेऽअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवा यजमानश्चसीदत
स्वाहा । इदं बुधाय० । ॐ बृहस्पतेऽअतियदर्यो अर्हाद्द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवस
ऽऋतप्रजाततदस्मासुद्रविणंधेहिचित्र २ स्वाहा । इदं बृहस्पतये० । ॐ अन्नात्परिस्रुतोरसम्ब्रह्म
णाव्यपिबत्क्षत्रम्पयः । सोमम्प्रजापतिः ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्ये
न्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधुस्वाहा ॥ इदं शुक्राय० । ॐ शन्नोदेवीरभिष्टये आपो भवन्तु पीतये
शंय्योरभिस्रवन्तुनः स्वाहा । इदं शनैश्चराय० । ॐ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृधः सखा ।
कयाशचिष्ठयावृता । इदं राहवे । ॐ केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशोमर्य्याऽअपेशसे । समुषद्भिरजा
यथा स्वाहा इदं केतवे० ॥ इति नवग्रहाणां होमः ॥ २४ ॥ अथ नवग्रहाधिदेवतानां होमः । ॐ
त्र्यम्बकं यजामहे सुगंधिम्पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिवबन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्स्वाहा ।
इदं त्र्यंबका०।ॐ श्रीश्चते लक्ष्मीश्च पत्न्या व्वहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् । इष्ण
न्निषाणामुम्मऽइषाणसर्वलोकम्मऽइषाणस्वाहा । इदमुमायै० । ॐ यदक्रन्दः प्रथमञ्जायमानऽ

शा. ह. उद्यन्तसमुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्य पक्षाहरिणस्य बाहूऽउपस्तुत्यम्महिजातन्तेअर्वन्स्वा पद्ध.
॥२०॥ हा । इदं स्कन्दा० । ॐ विष्णोररराटमसि विष्णोश्नप्त्रेस्थो व्विष्णोः स्यूरसिव्विष्णोर्ध्रुवो
सि । वैष्णवमसिविष्णवेत्त्वास्वाहा । इदं विष्णवे० । ॐ ब्रह्मजज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ताद्विसीमतः सुरु
चोव्वेन आवः । सबुध्न्याऽउपमाऽअस्याव्विष्ठाः सतश्चयोनिमसतश्चव्विवः स्वाहा । इदं
ब्रह्मणे० । ॐ त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्र ꣳ हवेहवेसुहव ꣳ शूरमिन्द्रम् । ह्वयामिशक्रम्पुरुहूतमि
न्द्रꣳस्वस्तिनो मघवा धात्विन्द्रः स्वाहा । इदमिन्द्राय० । ॐ असियमोऽअस्यादित्योऽअर्व
न्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन । असिसोमेनसमयाविपृक्तऽआहुस्तेत्रीणिदिविबन्धनानि स्वाहा ।
इदं यमाय० अत्रोदकस्पर्शः । ॐ कार्षिरसिसमुद्रस्यत्वाक्षित्याऽउन्नयामि । समापो
ऽअद्भिरग्मतसमोषधीभिरोषधीः स्वाहा । इदं काला० । अत्राप्युदकस्पर्शः । ॐ इन्धाना
त्वाशत ꣳ हिमाद्युमन्त ꣳ समिधीमहि । वयस्वन्तोवयस्कृत ꣳ सहस्वन्तः सहस्कृतम् । अग्नेसप ॥२०॥
त्नदंभवनमदब्धासोऽअदाभ्यं चित्रावसोस्वस्तितेपारमशीय स्वाहा । इदं चित्रगुप्ताय० ॥ इति

नवग्रहाधिदेवतानां होमः ॥ अथ नवग्रहप्रत्याधिदेवतानां होमः । ॐ आग्निन्दूतम्पुरोदधेहव्य
वाहमुपब्रुवे । देवाँऽआसादयादिह स्वाहा । इदमग्नये० । ॐ अप्स्वन्तरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रश
स्तिष्वश्वाभवतवाजिनः । देवीरापोयोवऊर्म्मिः प्रतूर्तिः ककुन्मान् वाजसास्तेनायंवाषꣳसे
तस्वाहा । इदमद्भ्यः० । ॐ स्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी । यच्छानः शर्मसप्रथाः
स्वाहा । इदं पृथिव्यै० । ॐ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधेपदम् । समूढमस्यपाꣳ सुरे स्वाहा ।
इदं विष्णवे० । ॐ सजोषाऽइंद्रसगणोमरुद्भिः सोमम्पिबवृत्रहाशूरविद्वान् । जहिशत्रूꣳ रपमृधो
नुदस्वाथाभयं कृणुहि विश्वतो नः स्वाहा । इदमिन्द्राय० । ॐ अदित्यैरास्नासीन्द्राण्याउष्णीषः
पूषासिघर्मायदीष्व स्वाहा । इदमिंद्राण्यै० । ॐ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वारूपाणि
परिताबभूव । यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुवयꣳ स्यामपतयोरयीणाꣳ स्वाहा । इदं प्रजाप
तये० । ॐ नमोस्तुसर्प्पेभ्यो येके च पृथिवीमनु । येऽअन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्प्पेभ्यो
नमः स्वाहा । इदं सर्प्पेभ्यः० । ॐ ब्रह्मजज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचोव्वेन

शा. इ.

॥२१॥

आव: । सबुन्ध्याऽउपमाऽ अस्यविष्ठाः सतश्चयोनिमसतश्च विवः स्वा० । इदं ब्रह्म० ।
इति नवग्रहप्रत्यधिदेवतानां होमः । अथ पंचलोकपालानां होमः ॥ ॐ गणानान्त्वा गणपति २
हवामहे प्रियाणांत्वा प्रियपति २ हवामहे निधीनान्त्वानिधिपाति २ हवामहे व्वसो मम । आहम
जानि गर्भधमात्वमजासिगर्भधं स्वाहा । इदं गणपतये० ॥ ॐ अंबेऽअम्बिकेऽम्बालिकेनमा
नयतिकश्चनससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीं स्वाहा । इदं दुर्गायै० । ॐ वातोधामनो
वागन्धर्वाः सप्तविश्शतिः तेऽअग्रेश्वमयुञ्जंस्तेअस्मिन्नवमादधुः स्वाहा । इदं वायवे० ।
ॐ ऊर्द्धाऽस्य समिधो भवन्त्यूर्द्धाशुक्राशोची २ ष्यग्नेः । द्युमत्तमासुप्रतीकस्यसूनोः स्वा० ।
इदमाकाशाय० । ॐ अश्विनोर्भैषज्येन तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि सरस्वत्यै भैषज्येन
वीर्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्येन्द्रियेण बलाय श्रियै यशसेभिषिञ्चामि स्वाहा । इदमाश्वि ॥२१॥
भ्यां० ॥ इति पंचलोकपालानां होमः ॥ अथ दशदिक्पालानां होमः ॥ ॐ त्रातारमिन्द्रम
वितारमिन्द्र २ हवेहवेसुहव २ शूरमिन्द्रम् ॥ ह्वयामि शक्रम्पुरुहूतमिन्द्र २ स्वस्तिनोमघवा ।

पद्ध.

घात्विन्द्रः स्वाहा । इदमिन्द्रायन० ॥ ॐ अग्निन्दूतं पुरोदधे हव्यवाहमुपब्रुवे ॥ देवांऽआ
सादयादिहस्वाहा इदमग्नये० । ॐ असियमोऽअस्यादित्योऽअर्वन्नसि त्रितोगुह्येन व्रतेन ।
असिसोमेनसमया विपृक्तऽआहुस्तेत्रीणिदिविबन्धनानि स्वा० । इदं यमाय० ॥ ॐ एषते
निर्ऋतेभागस्तंजुषस्वतंस्वाहाग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुरः सद्भ्यः स्वाहा यमनेत्रेभ्यो देवेभ्यो दक्षिणास
द्भ्यः स्वाहा विश्वेदेवनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पश्चात्सद्भ्यः स्वाहा । मित्रावरुणनेत्रेभ्यो वामरुन्नेत्रेभ्यो
वा देवेभ्य उत्तरासद्भ्यः स्वाहा सोमनेत्रेभ्यो देवेभ्य उपरिसद्भ्योदुवः स्वंतस्तेभ्यः स्वाहा ।
इदं निर्ऋतये० । ॐ इमम्मेव्वरुणश्रुधीहमद्याचमृडय । त्वामवस्युराचके स्वाहा । इदं
वरुणाय० । ॐ वायुरग्रेणायज्ञप्रीः साकगन्मनसायज्ञं शिवोनियुद्भिः शिवाभिः स्वाहा ।
इदं वायवे० । ॐ कुविदंगयवमन्तोयवंचिद्यथादांत्यनु; पूर्वं वियूय इहेहैषां कृणुहि भोजनानि
ये बर्हिषो नम उक्तिं यजंति स्वाहा । इदं कुबेराय० ॥ ॐ ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किंच
जगत्यां जगत्तेनत्यक्तेन भुंजीथा मागृधः कस्यस्विद्धनं स्वाहा । इदमीशानाय अत्रोदक

पा. ह. स्पर्शः । ॐ नमोस्तुसर्पेभ्यो येके च पृथिवीमनु । येऽअन्तरिक्षे योदिवितेभ्यः सर्पेभ्यो नमः पद्ध.
स्वाहा । इदमनन्ताय० । ॐ ब्रह्मजज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचोवेन आवः ।
॥२२॥ सबुध्न्याऽउपमाऽअस्यविष्ठाः सतश्च योनिमसतश्चविवः स्वाहा । इदं ब्रह्मणे० । इति दश
दिक्पालानां होमः ॥ अथ प्रधानदेवस्य होमः ॥ ३९ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय स्वाहा ।
शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभांगम् । लक्ष्मीकांतं
कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वंदे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ १॥ ॐ नमः शिवाय ॥
ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं रत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं
प्रसन्नम् । पद्मासीनं समंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं विश्वाद्यं विश्ववंद्यं निखिलभयह
रं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥ २ ॥ तत्रदुर्गोत्सवे ॐ जयंतीमंगलाकालीभद्रकालीकपालिनी । दुर्गा ॥२२॥
क्षमाशिवाधात्रीस्वाहास्वधानमोस्तुते ॥ ३ ॥ अमुकप्रधानदेवतायै स्वाहा । अथानंतरं व्याहृति
होमः ॥ ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये० । ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे० । ॐ स्वः स्वाहा

इदं सूर्याय० इति व्याहृतिहोमः ॥ अथ सर्वतोभद्रमंडलदेवतानां होमः ॥ गणपतये स्वा०
दुर्गाय स्वा० ब्रह्मणे० सोमाय० ईशानाय० इन्द्राय० अग्नये० यमाय० निर्ऋतये० वरुणाय०
वायवे० ध्रुवाय० अध्वराय० सोमाय० अद्भ्यः० अनिलाय० नलाय स्वाहा। प्रत्यूषाय
स्वाहा प्रभासाय स्वाहा अजाय० एकपदे० अहिर्बुध्न्याय० विरूपाक्षाय० रैवताय स्वाहा
रहाय स्वा० बहुरूपाय० त्र्यंबकाय० सुरेश्वराय० सवित्रे० जयंताय० पिनाकिने० रुद्राय स्वा०
धात्रे स्वा० मित्राय स्वा० यमाय० रुद्राय० वरुणाय० सूर्याय० भगाय० विवस्ते स्वा०
पूष्णे स्वा० सवित्रे स्वा० त्वष्ट्रे० विष्णवे० अश्विभ्यां० क्रतवे० दक्षाय० वसवे० सत्याय स्वा०
कालाय स्वा० कामाय स्वा० अध्वराय० रोचनाय पुरूरवसे० आर्द्रवाय० सोमपाय०
अग्निष्वात्ताय स्वा० बर्हिषदे० सुकालाय० एकशृंगाय० शूद्राय० सोमाय० कश्यपाय०
अत्रये० भरद्वाजाय० विश्वामित्राय० गौतमाय० जमदग्नये० वसिष्ठाय० अनंताय० वासु
कये० शेषाय० तक्षकाय० कर्कोटकाय० पद्माय० महापद्माय० शंखपालाय० कंबलाय०

वा. ह. पिशाचेभ्यः० गुह्यकेभ्य० सिद्धेभ्यः० भूतेभ्यः० सर्पेभ्यः० विश्वावसे० गंधर्वाय० हाहे– पद्ध.
॥२३॥ हूहै० घृताच्यै० मेनकायै० रंभायै० उर्वश्यै० तिलोत्तमायै० सुकेश्यै० मंजुघोषायै० रुद्रेभ्यः०
स्कंदाय० नंदीश्वराय शूलाय० महादेवाय० रुद्राय० श्रियै० विष्णवे० मरुद्गणाय०
पितृभ्यः० रोगाय० मृत्यवे० वसुभ्यः० विघ्नराजाय० अद्भ्यः० समीराय० मारुताय स्वाहा।
मरुते स्वा० जगत्प्राणाय०समीरणाय स्वाहा० मातरिश्वने० मेदिन्यै० गंगायै स्वाहा सर
स्वत्यै० सरय्वै० कौशिक्यै० वेत्रवत्यै० गोदायै० ताप्यै० रेवायै० पयोदायै० कृष्णायै०
भीमरथ्यै० तुंगभद्रायै० क्षुद्रनदीभ्यः७ लवणसमुद्राय० इक्षुसमुद्राय० सुरासमुद्राय० सर्पिः
समुद्राय० दधिसमुद्राय० क्षीरसमुद्राय० जीवनसमुद्राय० आदित्याय० सोमाय० भौमाय०
बुधाय० बृहस्पतये० शुक्राय० शनैश्चराय० राहव० केतवे० ब्राह्म्यै० माहेश्वर्यै० कौमार्य्यै० ॥२३॥
वैष्णव्यै० वाराह्यै० इंद्राण्यै० चामुंडायै० वज्रायै० शक्तये० दंडाय० खड्गाय० पाशाय०
अंकुशाय० गदायै० त्रिशूलाय० पद्माय० चक्राय० श्रीमहाविष्णवे स्वाहा ॥ २६ ॥ अथ

दशदिक्पालादीनां बलिदानम् । तद्यथा-पूर्वे इन्द्राय सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्ति
काय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्प्पयामि । भो इन्द्र दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य सकुटुंबस्य य
जमानस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टि कर्ता वरदोभव १ । आग्नेय्याम्
अग्नये सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्प्पयामि ।
भोअग्नेदिशं रक्षबलिं भक्षयजमानस्य सहकुंटुबस्य आयुःकर्ताक्षेमकर्ता शांतिकर्तातुष्टिकर्ता पुष्टि
कर्ता वरदोभव २ । दक्षिणे यमाय सांगाय सपरिवारायसायुधायसशक्तिकायएतं सदीपं दधिमाषभक्त
बलिं समर्पयामिभोयम दिशं रक्ष बलिंभक्ष यजमानस्य सकुटुम्बस्यआयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता
तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ३ । नैर्ऋत्यां नैर्ऋतये सांगायसपरिवारायसायुधाय सशक्तिकाय एतं
सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्प्पयामि । भो नैर्ऋते दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्ब
स्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदो भव ४ । पश्चिमायां वरुणाय सां
गाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्पयामि । भो वरुण दिशं

रक्ष बालिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता
वरदोभव ५ । वायव्यां वायवे सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाष
भक्तबलिं समर्पयामि । भो वायो दिशं रक्ष बलिंभक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुंबस्य आयुःकर्ता क्षेम
कर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ६ । उत्तरस्यां कुबेराय सांगाय सपरिवाराय सायु
धाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिंसमर्पयामि । भो कुबेरदिशं रक्षबलिंभक्ष अस्य य
जमानस्यसकुटुम्बस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शान्तिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव७ । ऐशा
न्याम् ईशानाय सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं
समर्पयामि । भो ईशान दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता
शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ८ । ईशानपूर्वयोर्मध्ये ब्रह्मणे सांगाय सपरिवाराय सायु
धाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्पयामि भो ब्रह्मन् दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्यय
जमानस्य सकुटुम्बस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ९ । निर्ऋ

तिपश्चिमयोर्मध्ये अनंताय सांगाय सपरिवराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तब
लिं समर्पयामि । भो अनंत दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सहकुटुम्बस्य आयुःकर्ता क्षे
मकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ॥ १० ॥ इति दशदिक्पालबलिः ॥ अथ
नवग्रहबलिः । ग्रहेभ्यः सांगेभ्यः सपरिवारेभ्यः सायुधेभ्यः सशक्तिकेभ्यः एतं सदीपं दधिमा
षभक्तबलिं समर्पयामि । भो ग्रहाः दिशो रक्षध्वं बलिं भक्षध्वम् अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य
आयुःकर्तारः शांतिकर्तारः तुष्टिकर्तारः पुष्टिकर्तारः वरदाभवत ॥ इति ग्रहादिबलिः ॥
दुर्गायै सांगायै सपरिवारायै सायुधायै सशक्तिकायै एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्पयामि ।
भो दुर्गे दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य आयुःकर्त्री क्षेमकर्त्री शांतिकर्त्री तु
ष्टिकर्त्री पुष्टिकर्त्री वरदाभव इति दुर्गायै बलिं दद्यात् ॥ अथ क्षेत्रपालबलिः । दधिमाषसिंदूर
कज्जलदीपद्रव्यसहितं भक्तं पात्रे निधाय क्षेत्रपालाय शाकिनीडाकिनीभूतप्रेतवेतालपिशा
चसहिताय इमं बलिं समर्पयामि । भो क्षेत्रपाल दिशो रक्ष बलिं भक्ष मम यजमानस्य स

कुटुम्बस्य सहपरिवारस्य आयुःकर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदा
भव १। ततः ॐ भूताय त्वा नारातये स्वरभिविष्येषम् २ इतां दुर्य्याः पृथिव्यामुर्वंत
रिक्षमन्वेमि पृथिव्यास्त्वानाभौसादयाम्यादित्याऽउपस्थेग्नेहव्य २ रक्ष अनेन क्षेत्रपतिबलिंनेता
रं प्रतितंडुलान्प्रक्षिपेत्। तदंते स्विष्टकृद्धोमः। ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टकृ
ते० ॥ इति स्विष्टकृतम् ॥ ब्रह्मणे पूर्णपात्रदानम् ॥ अद्येत्यादि कृतस्यास्य सांगतासिद्ध्यर्थमि
दं पूर्णपात्रं प्रजापतिदैवतं ब्रह्मणे दातुमहमुत्सृजे ततो ब्रह्मग्रंथिविमोकः ॥ ॐ सुमित्रिया
नऽआपऽओषधयः सन्तु इति पवित्रकं गृहीत्वा प्रणीताजलेन शिरः संमृज्य ॥ ॐ दुर्मित्रि
यास्तस्मै सन्तु योस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः इति ऐशान्यां प्रणीतां न्युब्जीकुर्यात्। ततो
गोदानम् ॥ अथ पूर्णाहुतिसंकल्पः। अद्येत्याद्यमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवा ॥२५॥
सरे मम मनोभिलषितधर्मार्थकामादियथेप्सितायुरारोग्यैश्वर्यपुत्रपशुसखिसुहृत्संबंधिबंधवा
दिप्राप्तये ब्राह्मणद्वारा मत्कारिते अमुकयज्ञकर्माणि गणपतिगौर्यादिनवग्रहाद्याधिदेवप्रत्याधिदेव

पंचलोकपालदशदिक्पालाद्यावाहितेष्टदेवताप्रीतये च स्वैर्मंत्रैर्यवतिलतंडुलाज्याहुतिभिः परिपूर्णतासिद्ध्ये पूर्णाहुतिहोममहं करिष्ये यजमानः सपत्नीकः आचार्यस्य दक्षिणस्कंधं स्पृशं स्ताम्बूलपूगफलाक्षतं घृतं वा घृतपूर्णनारिकेलं वा स्रुवे कृत्वा पूर्णाहुतिं दद्यात् । तद्यथा ॐ पूर्णादर्विपरापतसुपूर्णापुनरापत । वस्नेवविक्रीणावहाइषमूर्ज २ शतक्रतो स्वाहा ॥ इति पूर्णाहुतिः ॥ अथ बर्हिर्होमः ॥ ॐ देवागातुविदोगातुं वित्वा गातुमितमनसस्पतइमं देवयज्ञ २ स्वाहा वाते धाः स्वाहा ॥ इति बर्हिर्होमः ॥ अथ भस्मवंदनं त्र्यायुषकरणम् ॐ त्र्यायुषंजमदग्नेः इति ललाटे । कश्यपस्य त्र्यायुषमितिग्रीवायाम् । यद्देवेषु त्र्यायुषमिति दक्षिणबाहुमूले । तन्नोअस्तुत्र्यायुषमितिहृदि ॥ इति त्र्यायुषकरणम् ॥ ततः नीराजनं । साज्यं त्रिवर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया । दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापहम् ॥ ततः पुष्पांजलिं गृहीत्वा यज्ञेनयज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्म्माणि प्रथमान्यासन् । तेहनाकम्महिमानः सचन्तयत्रपूर्वेसाध्याः संन्ति देवाः १ राजाधिराजायप्रसह्यसाहिने नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे । समेकामान्

पा. इ. कामकामाय मह्यं कामेश्वरोवैश्रवणोददातु । कुबेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः ॥ ॐ स्व पञ्च
॥२६॥ स्तिसाम्राज्यं भौज्यं स्वाराज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यं राज्यं महाराज्यमाधिपत्यमयं समंतपर्यायी
स्यात्सार्वभौमः सार्वायुष आन्तादापरार्धात् । पृथिव्यैसमुद्रपर्यंताया एकराडिति ॥ तदप्ये
षश्लोकोभिगीतो मरुतः परिवेष्टारोमरुत्तस्यावसन्गृहे ॥ तस्मिंश्च दाक्षत यज्ञे विश्वेदे
वाः सभासदः ॥ इति । विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात्
संबाहुभ्यां धमति संपतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देव एकः ॥ श्रीभवानीशंकरमहाविष्णवादिपं
चायतनदेवताभ्यो नमः मंत्रपुष्पांजलिं समर्पयामि । यानि कानि च पापानि जन्मांतर
कृतानि च । तानि तानि विनश्यंति प्रदक्षिणपदेपदे ॥ अपराधसहस्राणि क्रियंतेऽहर्निशं मया ।
दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर । आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनम् । पूजां चै ॥२६॥
व न जानामि क्षम्यतां परमेश्वर ॥ अन्यथाशरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम । तस्मात्कारुण्यभावे
न रक्ष त्वं परमेश्वर ॥ इति प्रार्थना ॥ अथ दक्षिणासंकल्पः ॥ इदं ब्रह्मणे इदमाचार्याय

इदमृग्वेदमूर्तये यजुर्वेदमूर्तये सामवेदमूर्तये अथर्ववेदमूर्त्तये हिरण्यान्नभूदानं कांस्यपात्रं सोम देवतं ताम्रपात्रं सूर्यदेवतं हिरण्यमग्निदेवतं रजतं पितृदेवतमासनं वनस्पतिदैवतं कमंडलुं वरुणदेवतं कंकणं वरुणदेवतं मुकुटं प्रजापतिदेवतमुपानहौयमदेवतेतूलिकेशय्याइन्द्रदेवते गावः षड्ऋत्विग्भ्यस्संप्रददे न मम ॥ यद्दत्तं तेन यज्ञपुरुषः प्रजापतिः प्रीयताम् ॥ ततोभिषेकं कुर्यात् पत्नी वामतः रुद्रकलशात्पल्लवोदकैः सकलत्रपुत्रमभिषिंचेत् ॐ देवस्यत्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णो हस्ताभ्याम् । सरस्वत्यै वाचोयन्तुर्यान्त्रियेदधामि बृहस्पतेष्ट्वासाम्राज्येनाभिषिञ्चाम्यसौ ॐ देवस्यत्वासवितुः प्रसवोश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ सरस्वत्यैवाचोयन्तुर्यन्त्रेणाग्नेः साम्राज्येनाभिषिञ्चामि ॥ ॐ देवस्य त्वासवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम् ॥ अश्विनोर्भैषज्येन तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि ॥ सरस्वत्यैभेषज्येन वीर्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्येन्द्रियेण बलाय श्रियै यशसेऽभिषिञ्चामि ॐ पालाशो भवति तेन ब्रह्मणाभिषिञ्चति ब्रह्मवैपालाशो ब्रह्मणैवैनमेतदभिषिञ्चति यद्देवकल्पाञ्जुहोति प्राणावैकल्पाऽअमृतमुपवै । प्राणाऽअमृतनैवेनमेतदाभिषिञ्चति सर्व्वेषां वाऽएषवेदानां

रसोयत्सामसर्वेषामेवैनमेतद्वेदानाः रसेनाभिषिञ्चति आपोहिष्ठेतितीत्रीभिः । गणाधिपांक
श्च शशीधरासुतोबुधोगुरुर्भार्गवसूर्यनन्दनौ । राहुश्च केतुश्च परं नवग्रहाः कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं स
दा १। उपेन्द्र इन्द्रो वरुणोहुताशनो धर्मो यमो वायुहरीचतुर्भुजः । गन्धर्वयक्षोरगसिद्धचार
णाः कुर्वंतु वः पूर्णमनोरथं सदा २। नलोदधीचिः सगरः पुरूरवाः शाकुंतलेयो भरतो धनंजयः ।
रामत्रयं वैन्यबलीयुधिष्ठिरः कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं सदा ३। मनुर्मरीचिर्भृगुदक्षनारदाः पराशरो
व्यासवसिष्ठभार्गवाः । वाल्मीकिकुंभोद्भवगर्गगौतमाः कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं सदा ४।
रम्भाशचीसत्यवती च देवकी गौरी च लक्ष्मीश्च दितिश्च रुक्मिणी । कूर्मोगणेन्द्रस्सचराध
राधराः कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं सदा ५। गंगा च क्षिप्रा यमुनासरस्वती गोदावरीवेत्रवती च नर्म
दा । साचंद्रभागा वरुणात्वसीनदी कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं सदा ६। तुंगं प्रभासोगुरुचक्रपुष्करं
गया विमुक्ताबदरीवटेश्वरः । केदारपंपासरसी च नैमिषं कुर्वन्तु वः पूर्णमनोरथं सदा ७। शंखश्च दूर्वा
सितयत्रचामरं मणिः प्रदीपो वररत्नकांचनम्॥सम्पूर्णकुंभः सुहुतो हुताशनः कुर्वन्तु वः पूर्णमनो

रथं सदा ८ । प्रयाणकाले यदि वासुमंगले प्रभातकाले च नृपाभिषेचने । धर्माय कामाय ज
याय भाषितं व्यासेन कुर्यात्तु मनोरथं हि तत् ९ । इत्यभिषेकः ॥ अथ तिलकदानमंत्रः । स्वस्ति
न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषाविश्ववेदाः । स्वस्तिनस्तार्क्ष्योऽअरिष्टनेमिः स्वस्तिनो बृ
हस्पतिर्दधातु ॥ १ ॥ मंत्रार्थाः सफलाः संतु पूर्णाः संतु मनोरथाः ॥ शत्रूणां बुद्धिना
शोस्तु मित्राणामुदयोस्तु वः ॥ २ ॥ अथाग्निप्रार्थना विसर्जनं च । गच्छ त्वं भगवन्नग्ने स्वस्थाने कुं
डमध्यतः । हुतमादाय देवेभ्यः शीघ्रं देहि प्रसीदमे ॥ १ ॐ गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्था
ने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन ॥ ४२ ॥ अथ नवग्रहादीन्विसर्जयेत् ॥
अक्षतानादाय—भूमिमध्ये गच्छ सिद्धगोलोके त्वं प्रजापते ॥ वरुण त्वं जले गच्छ सागरे
कलशव्रज ॥ १ ॥ होमांते गच्छ गणपब्रह्मांडे त्वं पितामह । विष्णो त्वं गच्छवैकुंठे कैलासेत्वं
महेश्वर ॥ २ ॥ लक्ष्मि त्वं हि महाविष्णुं स्वभर्तारमनुव्रज ॥ रवे गच्छ कलिंगे त्वं चन्द्रत्वं यमु
नातटे ॥३॥ अवंतीं गच्छ भौम त्वं बुध त्वं मगधे व्रज । सिंधुदेशेजीव गच्छ कवेभोजकटेव्रज॥४॥

शने त्वं गच्छ सौराष्ट्रे राहोराठीनकं व्रज। अवंतीं गच्छ केतो त्वं स्वं स्वं स्थानं नवग्रहाः ॥ ५॥ इंद्रामरावतीं गच्छ तथाग्नेयीं च पावक। व्रजसंयमिनीं धर्म नैर्ऋतीं व्रज निर्ऋते ॥ ६ ॥ वरुणांभोनिधौ गच्छ सर्वत्र व्रजमारुत। गच्छालकां कुबेरत्वमीशैशानीं दिशं व्रज ॥ ८ ॥ माहेंद्र त्वं व्रजागस्त्य ध्रुवत्वं मेरुपर्वते। तथा भवद्भिर्ऋषयो गंतव्यमृषिमंडले ॥ ७ ॥ वसवोष्टौ तु गंगायां रुद्र रुद्रपुरीं व्रज। गंधर्वाः किन्नराः सर्वे स्वं स्वं स्थानं च गच्छत ॥ ९ ॥ यांतु देवगणाः सर्वे पूजामादायमामकीम्। इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥ १० ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि। पुत्रान्देहि धनं देहि सर्वान्कामांश्च देहिमे ॥ ११ ॥ चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां पंचभिरेव च। हूयते च पुनर्द्वाभ्यां समे विष्णुःप्रसीदतु॥ १२॥ यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपःपूजा क्रियादिषु। न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वन्देतमच्युतम् ॥ १३ ॥ ततो ब्राह्मणान् भोजयित्वा कुटुम्बजनैः परिप्लुतः स्वयं भोजनं कुर्यात् ॥

॥ इति वसिष्ठोक्ता हवनपद्धतिः समाप्ता ॥

इदं पुस्तकं कल्याणनगर्यां श्रीकृष्णदासात्मज--गंगाविष्णोः अध्यक्ष " लक्ष्मीवेंकटेश्वर " मुद्रणागारे पं० शिवदुलारे वाजपेयीत्यनेन, स्वाम्यर्थं मुद्रयित्वा प्रकाशितम् । शकाब्दाः १८४५, संवत् १९८०.

पुस्तक मिलनेका ठिकाना—

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास—
लक्ष्मीवेंकटेश्वर' स्टीम प्रेस,
कल्याण—मुंबई.

खेमराज श्रीकृष्णदास—
' श्रीवेंकटेश्वर ' स्टीम प्रेस,
मुंबई.

जाहिरात ।

	की. रु. आ.
विष्णुपूजा—भाषाटीकासहित—जिसमें विष्णुपूजाकी बहुत उत्तम विधि लिखी है.	०—२
विनायकशान्ति—अर्थात् गणेशपूजन और होमविधि	०—२
विवाहपद्धति—मूल कन्यादानादि संकल्प और चतुर्थीकर्मादि विषय है. ...	०—८
विवाहपद्धति—मूल पं० चतुर्थीलालजीकृत	०—६
वेदोक्तशिवार्चनपद्धति—इसमें वैदिकमन्त्रोंसे शिवजीका न्याससमेत सांगोपाग पूजाविधान प्रयोग है.	०—४
वेदोक्तगृहवास्तुपद्धति	०—८
वैवाहपद्यावली—भाषाटीकासमेत। अर्थात् कन्यापक्ष और वरपक्षमें उत्तमोत्तम काव्यसे प्रशंसा विनतीमें वर्णन कीहै	०—१२

पुस्तकें मिलनेका ठिकाना—गङ्गाविष्णुश्रीकृष्णदास, लक्ष्मीवेंकटेश्वर स्टीम—कल्याण—मुंबई.

॥ इति वासिष्ठीहवनपद्धतिः समाप्ता ॥